

REGIONÁLNÍ HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Josef Pešta

Katedra obecné a veřejné ekonomie, Fakulta ekonomicko-správní, Univerzita Pardubice

The Czech Republic economic efficiency measured by the GDP per 1 inhabitant indicator is nowadays 1.55 times lower than it is the EU countries average – 15. The economic development tendency shows that Slovenia, the Czech Republic, Hungary, Poland as well as the Slovak Republic have the best preconditions for the membership in the European Union from the countries of the former East European block.

Posudme, jak si z hlediska hospodářské výkonnosti vede česká ekonomika v rámci zemí usilujících o vstup do Evropské unie a nastavme zrcadlo skutečnosti, proč země evropské patnáctky jsou na rozpacích nad naším proklamovaným přijetím. Při postupném rozšiřování Evropského společenství v minulosti vždy uspěly nejlépe ty země, které se ekonomicky blížily úrovni stávajících členů nebo na tom byly dokonce lépe a mohly být pro společenství od počátku ekonomickým přínosem.

Vzhledem k obtížné aktualizaci údajů se ve své následující studii opírám o hodnoty z let 1997 a 1998. Z nich lze stanovit, že průměrný vytvořený hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele je v zemích EU – 15 minimálně 2,6 x vyšší než činí průměr této hodnoty za země východního bloku, které o vstup usilují. Při bližším zkoumání zjistíme, že tato průměrná podílová hodnota se pohybuje od téměř 4 (4x) za Lotyšsko, až do zhruba 1,5 (1,5x) za Slovinsko. Poměr hodnoty HDP na jednoho obyvatele v paritě kupní síly v České republice a téže hodnoty průměru zemí Evropské unie činí 1,55 – což není (hovoříme-li o průměru) katastrofální. O krok za námi je Polsko, Maďarsko a také Slovensko. Ostatní kandidátské země bývalého východního bloku jsou na tom o poznání hůře.

Dnes se ozývají hlasy o časově jednotném začlenění tzv. „jednotného konvoje“, tedy všech deseti současných kandidátských zemí. Jak veliký by byl (negativní) dopad do stávající hodnoty HDP na jednoho obyvatele v členských zemích současné evropské patnáctky ukazuje přehled uvedený v tabulce č. 1. Z hlediska průměrné hodnoty hrubého domácího produktu vztaženého na obyvatele v EU by došlo k poklesu o téměř 14 %. To je vysoké procento a sotva se lze divit, že ze strany vlád zemí Evropského společenství příliš ochoty k přičlenění není.

Tabulka č. 1:

Dopady do podílu hrubého domácího produktu na 1 obyvatele v PPS za členské země EU a za deset kandidátských zemí z bývalého východního bloku

ZEMĚ	HDP na obyvatele v % z	
	EU-15 průměr	EU-15 + 10 CEC průměr
Austria	112	130
Belgium	112	130
Denmark	119	138
Finland	97	112
France	104	120
Germany	108	125
Greece	68	78
Ireland	97	112
Italy	103	119
Luxembourg	169	195
Netherlands	107	123
Portugal	70	81
Spain	79	91
Sweden	101	117
United Kingdom	100	115
Bulgaria	28	33
Czech Republic	65	75
Estonia	34	39
Hungary	47	55
Latvia	26	30
Lithuania	29	34
Poland	35	40
Romania	32	37
Slovak Republic	45	52
Slovenia	67	78

Pramen: Eurostat

Předpokládejme však, že přece jen bude množina přístupujících zemí rozdělena na dvě či tři skupiny. Nedávná analýza Deutsche Bank [7] hovoří o vstupu osmi zemí (bez Bulharska a Rumunska) – v tom případě by se hodnoty uvedené v tabulce č. 1 příliš neposunuly. Připustíme-li však, že v první vlně by mohly být přijaty ekonomicky nejvýkonnější kandidátské země (Slovinsko, Česká republika, Polsko, Maďarsko a Slovensko), dopady do průměru HDP na obyvatele v národních úrovních by se přece jen změnilo k lepšímu (tabulka č. 2).

Tabulka č. 2:

Dopady do podílu hrubého domácího produktu na 1 obyvatele v PPS za členské země EU a za kandidující země východní Evropy (5 zemí)

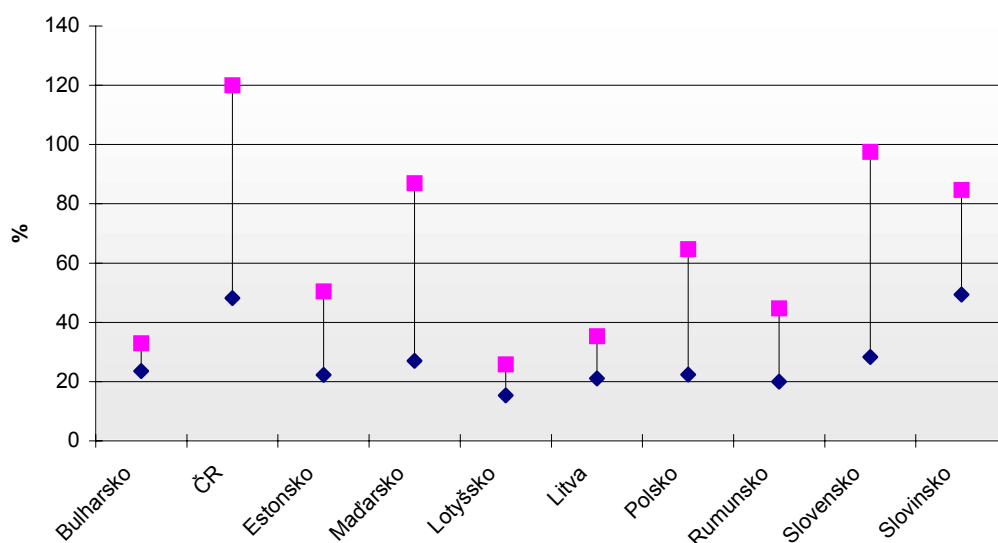
ZEMĚ	HDP na obyvatele v % z	
	EU-15 průměr	EU-15 + 5 CEC průměr
Austria	112	120
Belgium	112	120
Denmark	119	128
Finland	97	103
France	104	110
Germany	108	115
Greece	68	70
Ireland	97	103
Italy	103	109
Luxembourg	169	180
Netherlands	107	114
Portugal	70	75
Spain	79	83
Sweden	101	108
United Kingdom	100	106
Czech Republic	65	71
Hungary	47	51
Poland	35	37
Slovak Republic	45	49
Slovenia	67	72

Pramen: Eurostat a vlastní propoččet

Nechtěl bych, aby se na uvedenou analýzu pohlíželo jako na samoúčelnou. Domnívám se totiž, že při uvolňování prostoru v Evropské unii bude kladen důraz především na ekonomický rozvoj kandidátských zemí. EU je pro nás žádoucí ekonomické seskupení, je však naprosto zřejmé, že odpovídajícími klíči ke vstupu jsou ekonomická výkonnost a produktivita práce. Noví členové musí být vítáni, nikoliv považováni za nepřiměřenou zátěž.

Ještě jeden statistický exkurz. Pozoruhodné jsou rozdíly v regionální výkonnosti kandidátských zemí (viz. graf č. 1). V této souvislosti posuďme Českou republiku. Nejvyšší podíl regionálního HDP na 1 obyvatele má Praha (120 % průměru zemí EU), druhý nejvyšší podíl má bývalý kraj Západočeský a nejnižší podíly vykazují kraje Východočeský a Středočeský. Obdobná situace je na Slovensku – Bratislavský region dosahuje téměř průměru EU (97 %), v pořadí druhý je region Trnavský (44 %), poslední je Prešovský region s 28 % průměru zemí EU – 15.

Graf č.1: Regionální rozdíly HDP na jednoho obyvatele (PPS)
v kandidátských zemích východní Evropy

Pramen: Eurostat

Souhrnné analýzy údajů regionálního HDP na 1 obyvatele v PPS u kandidátských zemí bývalého východního bloku na úrovni 3 (NUTS 3) vedou k následujícím závěrům:

- nejnižší hodnota HDP na 1 obyvatele byla zjištěna ve třech regionech Lotyšska (Latgale, Vidzeme, Zemgale), v jednom regionu v Litvě (Taurages) a ve dvou rumunských regionech (Botosani, Vaslui). Procentní podíl ve vztahu k průměru EU – 15 leží v intervalu 16 % u Taurages a 21 % u Latgale,
- u 69 regionů ze 167 se HDP na 1 obyvatele pohybuje pod 30 % průměru EU – zejména v Bulharsku, Rumunsku a Pobaltských zemích, ale také u poloviny regionů v Polsku,
- pouze v 25 regionech dosahuje podíl HDP na 1 obyvatele 50 nebo více procent průměru EU; v této skupině jsou obsaženy všechny regiony Slovinska, sedm regionů v České republice (tj. všechny regiony s výjimkou Středočeského kraje), tři maďarské regiony a regiony hlavních měst Estonska, Polska a Slovenské republiky,
- pouhé čtyři regiony mají HDP na 1 obyvatele vyšší než 75 % průměru EU – jeden region ve Slovinsku a hlavní města Maďarska, Slovenské republiky a České republiky.

Literatura

1. Česká republika v hodnocení Evropské komise. MZ ČR, Praha 1999.
2. Faluvégi A.: Oblastní kvalifikace a systém regionálních dotací v EU: In: Interní dokument ČSÚ Praha 1998.
3. Chlad M.: Regionalizace hrubého domácího produktu v ČR. In: Statistika 6/98, s. 257-270.
4. Ježdík V.: Regionální statistika v ČSÚ. ČSÚ Praha 1997.
5. Mazurová M.: Analýza makroekonomických ukazatelů České republiky. Diplomová práce. FES UPa, Pardubice 2000.

6. Příprava České republiky na využívání strukturálních fondů. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 1998.
7. Do unie osm kandidátů najednou. In: Hosp. noviny č. 185/00, s. 15.

Kontaktní adresa:

Ing. Josef Pešta, CSc., děkan Fakulty ekonomicko-správní,
Univerzita Pardubice, Studentská 84, 532 10 Pardubice
tel.: 040-603 6510, fax: 040-603 6010

Recenzoval: prof. Ing. Dušan Halásek, CSc., Ekonomická fakulta, VŠB TU Ostrava